

BÚCSÚ FÖLDESI FERENC TŐL¹

ἁρμονίᾳ ἀφανῆς φανερῆς κρείττων. Láthatatlan illeszkedés a láthatónál erősebb.
ἦθος ἀνθρώπων δαίμων Az ember jelleme a daimón.

(Hérakleitosz: Töredékek, 54., 119.)

„A sors erősebb az embernél, de az ember több a sorsánál”

(Németh László)

Kedves Gyöngy és Dalma, Kedves Családtagok, egykori és jelenlegi Tanártársak, Diákok, Tisztelt Gyászoló és Emlékező Gyülekezet! Tekintetes Tanári Kar és Tekintetes Diákifjúság! Földesi Ferenc Igazgató Úrtól így hallottuk és tanultuk. Ő így – megtisztelve és általa is megemelve – vette át és közvetítette minden mondatával és megnyilvánulásával a régi, értéktudatos, a mainál megfontoltabban hagyományörző, XIX. századi köszöntést.

A Bethlen Gáborról elnevezett református nagyiskola gyászolja és búcsúztatja öregdiákjait, tanárát és igazgatóját. ἁρμονίᾳ ἀφανῆς κρείττων. „Láthatatlan illeszkedés a láthatónál erősebb.” Olyan ez, mint a gravitáció: láthatatlan, de messzire ható és erős, amely harmóniát, összhangot teremt. Ez a lélek ereje, a szeretet láthatatlanul erős gravitációja. A láthatatlan, mégis erős köteléssel összefűzött bethlenes tanárok és diákok nemzedékeinek közössége gyászolja és búcsúztatja hűséges diákjait. Földesi Ferencről búcsúznak most és rá emlékezünk, aki gimnazistaként 1949-től 1953-ig tanult az ódon falak között. Az alma mater nagy tanáregyéniségei Láng István-tól Tölcséry Istvánig meghatározó és példaadó élményt jelentett számára. 1956 őszén, hatvan évvel ezelőtt, huszonegy éves egyetemistaként, ifjú lendülettel vásárhelyi nemzetőrként csatlakozott a vágyott és remélt megújulást hozó forradalomhoz. Majd a leveretés és a reményvesztés után rendőri felügyelet alá került, tevékenységét egy ideig megfigyelték. Felesége, Farkas Jolán 1957-ben érettségizett a Bethlenben, de néhány diák társával együtt nem tanulhatott tovább, mert a hatalmat túlságosan is kiszolgáló, rosszakarátú emberek a gyermekeket büntették szüleik 56-os cselekedetei miatt! Földesi Ferenc nemzedékének a történelem: embert próbáló sorskonfliktus, amelyben a szabadságvágy és a megmaradás örök emberi kényszere állandó erkölcsi dilemma elé állította. Önmagával is vívódó, őszinte vallomásaiban így ír 1956-ról: „Kevés nemzedéknek adatik meg az a szavakkal aligha leírható élmény: hogyan emeli föl az embert a saját jellem színvonalára fölé a nemzeti egység érzete. Az ember legyen alázatos, és ne akarjon hősnek mutatkozni, ha nem volt az. Sose veszem elő a fiókból a diplomámat. A lelki szememmel azonban látom rajta a Kossuth-címet. Az én magyar címerem most is a Kossuth-címer.” Visszaemlékezés a vásárhelyi elektronikus könyvtárban is olvasható: *Szikrák a hamu alól (Egy vásárhelyi nemzetőr 1956-ban)*, mert bölcs arányérzékkel és folyamatos önelemzéssel viszonyult saját múltjához, és erre másokat is ösztönözött.

A református nagyiskola gyászolja és búcsúztatja legendás tanárát, aki vágya szerint „szeretettel és szigorral”, de ahogy nekem is bevallotta egyszer, inkább csak „szeretettel és szeretettel” nevelte, vagy a Németh Lászlótól tanult láttató kifejezéssel, növelte diákjait szellemben, lélekben és gondolkodásban. Irodalmi és nyelvészeti érdeklődését átragasztotta diákjaira és környezetére, mert született pedagógus volt, mestere szakmájának. A művészet, a zene és az ének-lés, a klasszikus és a modern nyelvek szeretete és megszerettetése vezérelte. Mert igényes és felelősséggel bíró értelmiségi volt, és „nem tantervlebonolyító autómata”, ahogyan Németh László már a harmincas években is ironizált a tanári pálya leértékelődéséről. A hagyományt tisztelte és őrizte, az újat kereste. Emlékszem, fiatal tanárként, a kilencvenes évek elején kértem egy számítógépet a könyvtárba. Igazi öröm és lelkesedés akkor hatotta át, amikor meglátta, hogy a billentyűzet bármilyen másik nyelv betűkészletére is átállítható, így a gép tudja a cirill betűket, a német és a francia mellékjeles karaktereket is. Szerette, és mi szívesen vettük latin, francia idézeteit, ami láttató előadásmódjával párosult. Lépést tartott a korról, lelkes e-mailező és internetező lett.

Azonnal kulturális kreativitásra és közösségi párbeszédre hívta embertársait, barátait, erre használta az új technika adta lehetőségeket. Megírta, hogy megőrizze, többek között, az ő-zó nyelvjárás jellemzőit, fordulatait: jellemzően rejtőzködő önironikus álneve, Csomorkány Tabán, a mű címe: *Anyanyelve: vásárhelyi magyar*. Alkotó munkára derűvel és kritikus szellemmel tanártársait is ösztönző mentor szellemű tanár és igazgató volt. Az érték keresése, a tehetőség meglátása magabiztos, tekintélyt teremtő, meggyőző ítéletével is párosult. Ugyanakkor az emberi esendőség iránti bölcs türelem jellemezte, aki személyre szólóan olyan feladatokat tudott és mert adni, amelyek iskolánknak és a Bethlen szellemnek gyarapítója lett.

Tantárgyai a magyar és az orosz nyelv és irodalom volt, és órán kívül a diákszínjátás, de mint minden igazi tanáregyéniség, Ő is mindig az egészet, a teljes emberi kultúra, tudomány és művészet csodáját közvetítette. Felnevelt tehetségeket: Imre László professzor úr a fiatal Földesi Ferenc tanítványaként messzire jutott: az irodalomtudományok doktora és egyetemi tanár, professor emeritus lett elindító tanára megelégedésre és büszkeségre. És ő csak egy a sok száz és ezer közül, aki hálásan és köszönettel gondol szeretett tanárára, mert emberséget, tudást és értékrendet kapott. Ahogy veretes szavaival ő mondaná: a foné daimón éthoszát. Mert a foné daimón éthoszát közvetítette ő, a lelkiismeret, a belső, isteni hang jellemformáló erejét. Értékrendjét a „vásárhelyi példa”: Németh László író, Szathmáry Lajos tanár és Szenágy Gyula tanító, vagyis a Tanyai Tanulók Otthonának éthosza határozta meg: a tehetségek felismerése és gondozása, különösen akkor, ha szegény, és segítségre szorul. Ez a Bethlen hagyománya.

A vásárhelyi református nagyiskola és a valahai Kossuth Zsuzsanna Finommechanikai- és Műszeripari Szakközépiskola jogutódjaként a Greguss Máté Szakközépiskola együtt gyászolja és búcsúztatja igazgatóját. Földesi Ferenc 1970-től 1975-ig az egykori Kossuth, majd ezt követően húsz éven keresztül, 1994-es nyugdíjba vonulásáig a Bethlen Gábor Gimnázium igazgatója volt. Az ő kezdeményezésére, még jóval a rendszerváltozás előtt, az országban az iskolák közül elsőként sikerült vezetőként elérnie, hogy közös emléktábla őrizze a II. világháború áldozatait. 1984-es első kísérletét még megakadályozta a politikai szűkkeblűség, de néhány év múlva eredményt ért el. Sokuknak eddig ismeretlen helyen vagy egyáltalán nem volt sírhelyük, emléktáblájuk, így ezzel eleget tett a fűszisznek, a holtak eltemetését előíró Antigoné-i, isteni parancsnak.

1988-ban az ő kezdeményezésére és szellemi irányításával, a tantestület minden tagját bevonva készült el a Ceaușescu-diktatúra falurombolási terve elleni – a világon egyedülálló, értékörző tiltakozásként – az „erdélyi fal”. Tartalmazza a fontos idézetek és kulturális névsorok mellett a tág értelemben vett erdélyi, magyarok által lakott gyönyörű helyneveket Máramarosszigettől Magyargyerőmonostoron keresztül Nagygalambfalváig. Akik itt vagyunk és emlékezünk, sokan tudjuk, hogyan készült: az 1910-es népszámlálási adatok alapján, mert későbbi hiteles nem volt, gyűjtöttük a magyar helyneveket. Mások tervezték a formai kivitelezést, hogy a helynevek fűrtös elhelyezése az életet jelképező világfát mintázzák. Ezek megvalósításhoz ötlet, biztos értékudat és ügyességgel párosuló politikai bátorság is kellett akkoriban.

A rendszerváltozás után, 1994-ben, igazgatósága alatt iskolánk visszakerült a református egyházhoz, a templom mellé az iskolát a vásárhelyi gyülekezet visszakapta. Bölcs előrelátással élt a politikai változás adta lehetőségekkel: beindította – a régen bevált értékek újra-teremtésétől hajtva és azok visszatértét remélve – a nyolcvévfolyamos

tantervű képzést. Ez kiemelkedő tanulmányi eredményeket és sikeres évfolyamokat eredményezett, így ezzel emelte és megtartotta szeretett skólájának hírnevét. Az akkori iskolavezetés döntését igazolták a későbbi, és a mai demográfiai változások is.

Úgy tartotta, a jó iskola alapja a magas szakmai igényességgel párosuló sokszínű tanáregyenységek közössége, amit az igazgatónak szervezni, építeni és gondozni kell, mert az nem terem meg magától. Földesi Ferenc tanár és igazgató 35 éve meghatározó korszak a Bethlen gimnázium életében. Az Ő életpályája, a város nevelésügyéért végzett több mint negyvenéves szolgálata, egy emberöltőnyi tanítási és nevelődési idő. Ez Földesi Ferenc példás életműve, ami természeténél fogva elsősorban nem könyvoldalakra, hanem tanítványai és tanártársai lelkébe íródott. És ott őrizzük meg mi, akik tiszteltük és szeretjük őt. Köszönjük, Igazgató Úr! Korábbi kollégáinak Fjodor, nekünk, később születetteknek, Fegya volt. Hosszú ideig, sokunk szemében él a kép, amint minden reggel fél nyolctól várja a diáksereget az udvaron: ősszel, télen és tavasszal is. Fogadja és viszonzza köszönésüket, olykor néhányukkal – óvón vállukra téve egyik kezét – elbeszélget. Minden diákot a nevének szólított, mert ő volt az az igazgató, aki mind az 539-et személyesen ismerte. Fontosnak tartotta ezt, mert iskolájának, a Bethlennek a diákjai ők, noha csak kevesüket tanította. Egyszer azt mondta: az igazgatónál fontosabb az osztályfőnök személye. Hajlottunk rá, hogy igaza lehet, de nyugdíjba vonulása után értettük meg: ebben tévedett. Nem csak az osztályfőnök a fontos, fontos az igazgató is. Mert ő még valóban igazgató volt, ahogy a szó is mondja: az igazság rendezője, aki tanártársaival együtt választ igaz és hamis közül, és ezt a tágabb közösség érdekében legjobb tudása szerint elrendezi. Ő még nem kényszerült bürokratikus menedzser-szerpbe, nem kellett intézményvezetőnek lennie, mert ez a mai elnevezés leleplezően személytelen.

A vásárhelyi református nagyszkola gyászolja és búcsúztatja nyugdíjba vonult tanárát és igazgatóját, aki halála napjáig figyelemmel kísérte szeretett skólájának sorsát. Örülünk, hogy sikerült megvalósítania régi tervét, a Szőnyi utcai felőli, egykor üresen álló vakablakból immáron a vezérlő fededelem figyelme a Bethlen gimnázium múltját, jelenét és jövőjét. Én mátol Földesi Ferenc tekintetét is mögöttem látom. Nyugdíjazáskor azt mondta: nem akar lábatlankodni és zavarni, ezért nem jön majd be az épületbe. Úgy érzem, öniróniájával az emlékektől való félelmét leplezte. Egy ideig betartotta ígéretét, de később mégis sokszor visszajött hozzánk emlékezni és segíteni, mert szíve idehúzza. Akit egyszer megérintett az iskola és a szeretet metafizikája, az immár nem tud szabadulni.

**A Bethlen Gábor Református Gimnázium Szőnyi utca felőli homlokzata
Tuza László kerámia domborművével**

Fotó: Bónis Béla

Ennek az iskolaélménynek szép megfogalmazását adta a 270. évfordulóra írt ünnepi beszédében. Utánozhatatlanul emelkedett és veretes mondataiddal köszöni meg személyiségedet a gyászoló és búcsúzó bethlenesek közössége. Földesi Ferencről idézem:

„Dicséred Vásárhely Nagyiskoláját, mert érdemli! Talán megemeltük néhány mikronnyival városunk és nemzetünk műveltségi színvonalát. Nem tudjuk kimutatni, hogy tudásunk és jellemünk ötvözetében mennyi a Bethlen-érc aránya, de ez az érc ott van, s elveszíténénk önmagunkat, ha kiolvasztanánk belőlünk.

Vajha mi, katedrán álló gyenge utódok, állhatnánk a Szeremleik, Garzók, Futók és Bodnárók kérdő tekintetét! Vajha a mában és a kétes, mégis reményteljesnek látni kívánt jövőendő korszakokban is lenne iskolánk tanulóifjúsága oly nemes és kiválóságokkal ékes, mint elődeinek legjobbjai voltak! Ez a mi reményünk, csendes fohászkodunk is érte: erős fogadalmunk. Laudate Scholam Vasarhelyanam! Bízátok rá gyermekeitek, unokáitokat! Istápoljátok, segítsétek! És – amíg érdemli – szeressétek!”

Búcsúzom tőled, kedves Igazgató Uram! Köszönöm, hogy kétszer is fölvetted iskoládba: először 1975 tavaszán a Kossuthba diákként, majd rá tíz évre, 1985 őszén a Bethlenbe tanárként. Búcsúzom tőled, Isten veled! Sit tibi terra levis! Legyen neked könnyű a föld!

□ Simon Ferenc

1. Elhangzott a vásárhelyi Ótemplomban a 2016. szeptember 16-án tartott gyászistentiszteleten.